

Nr 362

Av herr Hagberg m. fl., om minskning av försvarsutgifterna.

Den militära organisation som tillkom 1958 innebär bland annat fem viktiga nyheter: betydande ökning av militärutgifterna; 2,5 procents årlig ökning av militärutgifterna för teknisk utveckling garanterades; kompensation för framtida löne- och prisstegringar utlovades; flyget blev det dyrbaraste vapenslaget och en definitiv övergång till den lätta flottans princip inleddes.

Tack vare detta beslut har trots relativt små förändringar av prisnivån kostnaderna för militärväsendet starkt ökat och fortsätter att öka.

Detta skapade ett utbrett missnöje som tvingade regeringen att i höstvalet 1958 tillsätta en särskild militär-civil besparingsutredning. Det animerade också beslutet att tillsätta en parlamentarisk försvarsutredning.

Den nu framlagda fjärde huvudtiteln är väsentligen påverkad av 1958 års försvarsbeslut, men berör jämväl de förslag som av olika utredningar framlagts. Det betyder att den parlamentariska försvarsutredningens, besparingsutredningens och civilförsvarsutredningens förslag tagits upp och att samtidigt andra utredningsförslag berörts, bland annat frågan om försvarets framtida ledning.

Åtskilliga av dessa förslag leder till fördyringar. Beslutet om civilförsvarets utbyggnad innebär ökade kostnader. Om den parlamentariska försvarsutredningens förslag säger försvarsministern att det »innebär en icke obetydlig reell höjning av försvarsanslagen».

De besparingsförslag som framlagts anses i allmänhet framtvunga nya utredningar innan konkreta beslut kan fattas. De innebär inte att den automatiska utgiftsökningen skall avstanna, ännu mindre att de samlade militärutgifterna kan nedbringas. De skulle genomförda på sin höjd betyda att den automatiska ökningen blir obetydligt mindre än vad som förutsetts. Besparingsutredningen är dock i princip inne på en riktig linje när den förordar en sammanslagning av vissa försvarsgrensförvaltningar och att kapitalbudgeten inbakas i driftbudgeten.

I stället för besparingar innebär sålunda årets fjärde huvudtitel att höjningen för teknisk utveckling upptagits (cirka 70 mkr.), att löne- och prisstegringar beräknas kräva ytterligare 60 mkr., att kostnaderna för civilförsvaret starkt ökar, att marinen erhåller ytterligare 20 mkr. utöver ramen och att de frigjorda medlen genom indragningen av försvarets socialbyrå går till militära utgiftsökningar. Dessutom accepteras i princip förslaget att även kapitalbudgeten skall uppräknas med 2,5 procent årligen för s. k. teknisk utveckling.

Årets samlade utgifter för militära ändamål — fjärde huvudtitelns utgifter på drift- och kapitalbudgeten, civilt försvaret och den militära pensionsstaten — kan uppskattas till 3,5 miljarder kr. Dessa kostnader kommer om några år, därest de framlagda principförslagen godtas av riksdagen, att överskrida fyra miljarder kr. Då hela den direkta statliga inkomstskatten, med avdrag för folkpensions- och sjukförsäkringsavgifterna, rör sig om betydligt mindre än 6 miljarder kr. är det lätt att inse hur betungande för skattebetalarna den militära upprustningen i verkligheten är.

Sveriges årliga militärutgifter är betydligt högre än det väldiga Indiens, vars befolkning är sextio gånger större än Sveriges. De är, räknat per invånare, dubbelt så höga som stormakten Englands. Knappast något land i världen med undantag för Förenta staterna torde ha högre militärutgifter per invånare än det uppriktigt fredsälskande Sverige. Medan de i Indien uppgår till cirka 45 kr. per invånare uppgår de i Sverige till 465 kr. Detta förklarar varför beskattningen är så osedvanligt tung i vårt land.

Den svenska militärorganisationen är väsentligen uppbyggd på konventionella för att inte säga konservativa grunder. De enda erfarenheter som dragits av det andra världskriget är av teknisk natur. Den enda slutsats som dragits av de revolutionerande kärnvapnens tillkomst är idén om spridningen av stridskrafterna och att Sverige självt måste skaffa sig atomvapen. Det kostnadskrävande flyget utbygges medan stormakterna börjar avveckla en del av flyget och måste fortsätta därmed. Den enda form av krigföring som, särskilt efter det andra världskriget, gett mindre folk möjlighet att med framgång hävda sig mot en stormakt — partisankriget — tas ingen hänsyn till i strategiska och taktiska planer respektive utbildning.

Helt uppseendeväckande är skillnaden mellan den statliga målsättningen — neutraliteten — och den militära, för vilken neutraliteten är en bisak. Försäkringen att varje del av landet skall skyddas mot militär ockupation är märklig med tanke på att inte ens världens starkaste makt lyckades lösa en sådan uppgift.

I den av försvarsministern formulerade nya målsättningen, där också neutralitetsförsvaret blir en bisak, heter det att vi måste »pressa upp en angripares beräknade minsta insats för att besätta svenskt territorium till att bli så stor som möjligt». Därest Sverige anskaffar atomvapen — vilket skulle ge en potentiell angripare militära och moraliska motiv för att tillgripa kärnvapen — vore en vätebomb över Stockholm, som kunde utplåna en miljon invånare, sannolikt tillräcklig för att bryta det svenska folkets och statsmakternas vilja att kämpa med kärnvapen, och en vätebomb är en relativt obetydlig insats för en stormakt som förfogar över detta vapen.

Målsättningen är alltså byggd på en illusion. Därför bör också bisaken — neutralitetsvakten — göras till huvudsak i stället för tvärtom.

Enligt försvarskommitténs och försvarsministerns mening har världsläget inte undergått någon förbättring. Detta påstående anser vi vara dåligt grundat enär vi har den uppfattningen att det numera genom kraftförhållandenas förändring finns alla möjligheter att förhindra ett nytt storkrig.

Sveriges risk säges bestå i att en stormakt kan önska förfoga över svenskt territorium för krig mot en annan stormakt eller att vederbörande vill förhindra sin fiende att utnyttja svenskt territorium. Detta resonemang tar enligt vår mening inte någon hänsyn till att världen nu inträtt i raketåldern, där avstånden spelar en minimal roll jämfört med tidigare. Om Sverige endast löper den angivna risken är läget idealiskt och det svenska försvaret kunde i så fall saklöst nedskrotas.

För vår del kan vi inte dela den sangvinism som talar ur den återgivna beskrivningen. Vi anser därför att Sverige inte kan slå in på den isolerade avrustningens väg och att Sverige intill dess en internationell avrustning genomförts måste ha ett försvar för neutraliteten och för att skydda den nationella friheten.

Däremot är talet om att bevara »vår utrikespolitiska handlingsfrihet», om därmed avses rätten att i ett krig träda in på den ena eller andra krigförande partens sida, oriktigt. Som en tom fras måste man beteckna uppgiften att »förhindra att svenskt territorium besättes» eftersom inte ens världens starkaste stat förmådde klara den uppgiften.

Samtidigt som försvarsministern anser att de allmänna grunder som fastställdes i 1958 års försvarsbeslut i princip visat sig tillfredsställande — en strategisk och taktisk revolution har med raketerna ägt rum dessa år, vilken man inte låtsas om — medges blygsamt att man felbedömt flygets betydelse och att föreställningarna om en vidare utveckling av flyget var oriktiga. Detta visar hur långt uppfattningarna släpar efter verkligheten.

Med hänsyn härtill anser vi det nödvändigt att hela det försvarspolitiska tänkandet förändras och anpassas till verkligheten. Både värderingen av farorna, målsättningar, strategi och taktik, organisation och teknik bör kastas i vågskålen. Vi har i en särskild motion utvecklat vissa skäl härför och i vilken riktning lösningarna bör sökas. Utöver detta skall här endast tillfogas följande.

Målsättningen bör vara neutralitetsförsvaret och försvaret av den nationella friheten. Detta möjliggör en stark sammankrympning av försvarsorganisationen, ett långt billigare försvar och en omorganisation av det samma.

Flygets uppgifter bör starkt begränsas och förberedelserna i syfte att tillföra försvaret atombomber avbrytas.

Då allmän enighet råder om en enda central försvarsledning bör försvarsgrensuppdelningen upphävas så att kärnan blir armén, och flyg liksom marin blir delar av denna liksom artilleriet är en del av armén. Samtliga försvarsgrensförvaltningar bör följaktligen sammanslås enligt principen: en arméförvaltning, en tygförvaltning, en intendenturförvaltning etc.

Man bör ekonomiskt sikta till en stark begränsning av försvarsutgifterna. Vi framlägger på grundval härav förslag om att skära ned de föreslagna utgifterna på fjärde huvudtiteln respektive kapitalbudgeten med 800 mkr. varjämte förslagen till bemyndiganden minskas med 470 mkr.

De viktigaste föreslagna reduceringarna göres på materialövnings- och

kompensationskontot, exempelvis flygvapnet 355 mkr., marinen 89 mkr., armén och försvarsstaben 190 mkr., försvarets forskningsanstalt 18 mkr., försvarets fastighetsfond 15 mkr., för reglering av prisstegringar 60 mkr. och på kapitalbudgeten 39 mkr. Beträffande bemyndiganden anser vi att flygmaterielkontot bör kunna minska 300 mkr., marinens vapenmaterielkonto 20 mkr., dess fartygsbyggnadskonto 70 mkr., och arméns tygmaterielkonto 100 mkr. Övriga nedskärningar bör enligt vår mening göras på olika organisationskostnader.

Vi föreslår med hänvisning härtill,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en nedbantning av de föreslagna försvarsutgifterna kommande budgetår med 800 mkr. och nedskär bemyndigandekraven med 470 mkr.

Stockholm i januari 1961

H. Hagberg

Gustav Johansson

Helmer Holmberg

Henning Nilsson

Knut Senander